

Explanatio sancti Thome

Incipit expositio sancti Thome de aquino ordinis fratrum predicatorum super primam epistolam sancti Pauli apostoli ad corinthios.

De abscondito

Dam a vobis sacramenta dei etc. Sap. 6. Sacramenti nomen dupliciter accipi solet. Nam quoad sacramentum dicitur quod est secretum et precipue de rebus sacris. quandoque sacramentum dicitur sacre rei signum ita quod eius ymagines gerat

et causa existat sicut quod nos dicimus septem sacramenta ecclesie scilicet baptismus. confirmatio. eucharistia. penitentia. extrema unctio. ordo. et matrimonium. In qua quidem significatione sacramenti etiam prima significatio continetur. Nam in his ecclesie sacramentis diuina virtus secretius operatur salutem ut Augustinus dicit. Hec igitur sacramenta dei prelati seu doctores ecclesie fidelibus christi non debent abscondere sed manifestare propter tria. Primo quidem quod hoc pertinet ad honorem dei sicut illud Iob. 12. Sacramentum regis abscondere bonum est. opera autem dei reuelare et confiteri honorificum est. Secundo quod hoc pertinet ad salutem hominum qui per horum ignorantiam in desperationem labi possent sicut de quibusdam dicit Sap. 2. qui nescierunt sacramenta dei nec sperauerunt mercedem iustitie: quia per sacramenta homines purificantur ut sint preparati ad recipiendum mercedem iusticie. Tertio quia hoc pertinet ad debitum officium prelati vel doctoris sicut illud Ephe. 3. Mibi omnium sanctorum minimo data est gratia hec illuminare que sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in deo. Sic ergo predicata verba demonstrant nobis materiam huius epistole in qua apostolus agit de sacramentis ecclesie. Cum enim in epistola ad romanos gratiam dei commendasset que in sacramentis ecclesie operatur: hic scilicet in prima epistola ad corinthios de ipsis ecclesie sacramentis agit. In secunda vero de ministris sacramentorum. Videamus ergo per seipsum textum.

Capitulum primum.

Paulus vocatur apostolus iesu christi per voluntatem dei et stathenes frater ecclesie dei que est corinthi. Sanctificatis in christo iesu vocatis scriptis cum omnibus qui inuocant nomen domini nostri iesu christi in omni loco ipsorum et nostro. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo semper pro vobis in gratia dei que data est vobis in christo iesu. quia in omnibus diuites facti estis in illo in omni verbo et in omni scientia sicut testimonium christi confirmatum est in vobis: ita ut nihil vobis desit in ulla gratia: expectantibus reuelationem domini nostri iesu christi qui et confirmabit vos usque in fine sine crimine in die aduentus domini nostri iesu christi. Si delis deus per quem vocati estis in societate

filij eius domini nostri iesu christi.

Diuiditur ergo hec epistola in partes duas. In prima parte ponit epistolares salutationes. In secunda persequitur suam intentionem ibi. Gratias ago deo meo. Circa primum tria facit. Primo ponit personas salutantes. Secundo personas salutatas ecclesie dei etc. Tertio bona salutem optat ibi. Gratia vobis et pax. Circa primum duo facit. Primo ponit personam principalem quam describit ex nomine dicens: Paulus de quo quidem nomine satis dictum est in epistola ad Roma. hic autem sufficit dicere quod hoc nomen premitit in signum humilitatis. Nam paulus idem est quod dicitur quod ad humilitatem pertinet. 1. regum. 13. Cum esses paruulus in oculis tuis caput in tribubus israel factus es. Dat. 11. Abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Consequentem describit eam a dignitate. et primo ponit modum adipsam de dignitate cum dicit. Vocatus sum illud hebr. 5. Nemo sibi sumit honorem sed qui vocatur a deo tanquam aaron. Secundo ponit ipsam dignitatem dicens. Apostolus iesu christi. que quidem est prima dignitas in ecclesia et interpretatur missus: quia fuerunt missi a deo ut vice eius fungerent in terris. Unde dicitur Mat. 12. Qui elegit duodecim quos et apostolos nominauit. et infra. 12. Deus posuit in ecclesia quosdam primum quidem apostolos etc. Tertio ponit originem suam causam huius dignitatis cum dicit. Per voluntatem dei. quod est intelligendum de voluntate beneplaciti ex qua presciant illi qui in multiplici sunt ecclesijs etc. 10. In manibus dei potestas terre et vultus rectoris in tempore suscitabit super illam. Et de predicta voluntate sub figura nobis dicitur Iob. 37. qui lustrant cuncta per circuitum quocumque voluntas gubernantis producit. Dimittit autem deus aliquos prescitos propter subditorum peccata sicut illud Iob. 34. Regnare facit dominus iniquitatem propter peccata populi. Talis autem rector non dicit esse nisi voluntate dei sed finis eius indignationis sicut illud Eccl. 13. Dabo tibi regem in furore meo et auferam in indignatione mea. Secundo ponit personam adiunctam cum dicit. Et stathenes frater quem sibi salutando adiungit: quia ad apostolus detulerat contentiones et alios corinthiorum defectus ne hoc videretur ex odio fecisse. et ideo nominat eum fratrem ut ostendat quod ex zelo charitatis hoc fecerat. puer. 9. Argue sapienter et diliger te. Deinde ponit personas salutatas cum dicit. Ecclesie dei que est corinthi. et primo ponit principales personas quas describit tripliciter. Primo quidem ex loco cum dicit. Ecclesie dei que est corinthi id est fidelibus christi corinthi congregatis. ps. Confitebor tibi in ecclesia magna. Secundo ex munere gratie cum dicit. Sanctificatis in christo iesu in fide passione et sacramento christi iesu: sed abluti estis sed sanctificati estis hebr. vlt. Iesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum extra portam passus est. Tertio ponit originem gratie cum dicit. Vocatis sanctis. quia scilicet ad sanctitatem per gratiam vocationis peruenerunt. Ro. 8. Quos predestinauit hos et vocauit. 1. Pe. 2. De tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. Secundo ponit personas secundarias fideles scilicet qui non erant in ipsa ciuitate: sed habitabant in dyocesi ciuitatis vel districtu. Unde subdit. Vobis inquit qui estis corinthi scribo: cum omnibus qui inuocant nomen domini nostri iesu christi scilicet per veram fidei confessionem Joel. 2. Omnis qui inuocauerit nomen domini saluus erit. Et hoc in omni loco ipsorum id est eorum iurisdictioni subiecto. Et nostro quod per hoc quod subiecte batur episcopo ciuitatis non eximebant a potestate apostoli quinimo magis erant ipsi apostoli subiecti quam his quibus ipse eos subiecerat. ps. In omni loco dominationis eius benedic anima mea domino. Ultimo autem in salutatione ponit bona salutifera que eis optat: quorum primum est gratia et

in epistolā I ad Corinthios I

quā iustificamur a patris. **Ro. 3.** Iustificati gratis p gratiam ipsius. **Ultimū** autē est pax que perficit in felicitate etna. **ps.** Qui posuit fines tuos pacē. **Esa. 32.** Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. **Per** hec autē duo omnia alia includit. **Unde** dicit gratia et pax. **Causam** eorum ostendit subdens. **A** deo patre nostro fm illud **Jac. 1.** Omne donū optimū et omne donū perfectū de sursum est descendens a patre luminū. **Addit** autē. **Et** donū iesu xpo per quē ut dicitur. **1. Pe. 1.** Maxima et preciosa pmissa donauit nobis deus. **Job. 1.** Gratia et veritas per iesu xpm facta est. **Quā** autē dicit. **A** deo patre nostro. potest intelligi de tota trinitate a qua creati sumus et in filios adoptati. **Addit** autē et donū iesu xpo. nō quē sit psona alia vel ypostasis preter tres personas. sed ppter aliā naturā **Quel** quod dicitur. **Deo** patre nostro p quādam appropriatōne accipit p persona patris sicut **Job. 20.** **Ascēdo** ad patre meū deū meū et deū vestrū. **In** hoc autē q subdit. **Et** dno iesu xpo. manifestat psona filij. taceat autē de spīritu sancto. quia est nexu patris et filij et intellectus ex am et bobus. vlt quia est donū vniuersū intelligit in donis de quibus dicit **Gratia** et pax q per spīritu sanctum dantē **isra. 12.** **Hec** omnia operat vniuersū atq idē spīritus. **De** inde cu dicit **Gratias** ago deo meo. **In**cipit epistolare tractatum et primo gratias agit de bonis eorum: vt correctionē suorum defectū tolerabilius ferat. **Secūdo** ponit eorum instructio nem ibi. **Obsecro** autē vos fratres. **Circa** primū duo facit **Primo** gratias agit de bonis que iam acceperunt. **Secūdo** de bonis que infuturū expectabant ibi. **Expectantibus** reuelationē. **Circa** primū duo facit. **Primo** ponit gratiarum actionē cū dicit. **Gratias** ago deo meo qui scilicet et si sit deus omnium p creationē et gubernationē tamen est eius et cuiuslibet iusti p fidē et deuotionē. **ps.** **Deus** meus tu et confitebor tibi. **Ostendit** etiā quādo gratias agit cum dicit. **Semper** quia hec gratiarū actio ex charitatis affectu pcedit q in eius corde assidue erat puer. **17.** **Omni** tempore diligit qui amicus est. et quous omni tempore eos diligeret et pro eorum bonis gratias ageret actualitē tamen etiā pro eis gratias agebat omnibus horis quas habebat orationi deputatas. **Ostendit** etiā p quibus gratias agit cū dicit. **Pro** vobis de quorū scilicet bonis ppter caritatis vniōne gaudebat. sicut de suis. **3. Jo. 1.** **Maiores** horū non habeo gratiā q vt audiam filios meos in veritate ambulare. **Secūdo** ostendit materiā gratiarū actionis et primo in generali cum dicit. **In** gratia dei id est p gratiā dei que data est vobis in christo iesu id est p xpm iesu **Job. 1.** **De** plenitudine eius omnes nos accepim gratiam p gratiā. **Secūdo** in speciali vbi primo ostendit gratiā abundantiam cū dicit. **Quia** in omnibus scz que ptinet ad salutē. **Diuites** id est habundantes facti estis in illo id est p xpm fm illud. **1. cor. 8.** **Propter** vos egenus factus est vt illius inopia diuites essetis. **Et** expōit in quibus sint diuites facti cū dicit. **In** omni verbo. vel quia omnibus generibus linguarū loquebant. **Et** qz in verbo doctrine habundabant verbū autē nō pferret ordinate nisi ex sciētia pcederet. et ideo subdit **In** omni sciētia id est intelligētia omnīū scripturā et vniuersalitē omnīū q ptinent ad salutē. **Sap. 10.** **Pedit** illi sciētia sanctorū. **Hoc** autē qd dicit apostolus referendū est ad eos qui erāt in ecclesia pfectiores in quibus etiam alij minores has diuitias possidebāt sicut aug. dicit sup **Job.** **Si** amas vnitatē habes que quis in illa alter habet. tolle inuidiā et tuum est qd alius habet quos cupiditas et inuidia nō sepat charitas iūgit. **Secūdo** ostendit rectitudinē dicens. **Si** ē testimoniū xpi confirmatū est in vobis hō esset rectus vbi dicitur: neq recta sciētia si a testimoniō xpi discordaret. vlt si etiā xpi testimoniū nō firmat p fidē cordibus libereret: qz vt dicit **Jac. 1.**

Quis hesitat filius est fluctu maris q a vēto mouet et circū fert. **Testimoniū** autē xpi dicit vlt qz de ipso pphete pñicia uerunt fm illud **act. 10.** **Hic** oēs pphete testimoniū phibent. vlt qz ipse xps testimoniū phibuit **3. illud Job. 8.** **Si** ego testimoniū phibeo de me ipso vlt est testimoniū meū. **Et** etiā qz aplos in sua p dicatione xpo testimoniū dedit. **act. 22.** **Nō** recipiet testimoniū tuū de me. **Tertio** rāgit gratie pfectionē cū dicit. **Ita** vt nihil vobis desit in vlla gratia. qz scz in diuersis psonis oēs gratias gratis datae habebāt. **Ad** diuinā em puidētā pnet vt absq defectu necessaria largiat. **ps.** **Nihil** deest timentibus eū. **Et** tres **In**grētes at dnm nō minuēt omni bono. **De** inde ponit infuturū expectatā. **Et** circa hoc tria facit. **Primo** pōit futuri boni expectationē dicens: **Vobis** in q nō solū habētibus gratiā in pnti s; etiā expectatib; infuturū reuelatōez dū nri iesu xpi qua scz scis suis reuelabit nō solū p gloriā hūanitatis fm illud **Esa. 33.** **Regē** in decore suo videbūt. sed etiā p gloriā diuinitatis fm illud **Esa. 4.** **Reuelabitur** glia dñi. q quidē reuelatio hoies beatos facit. **1. Jo. 3.** **Cū** autē apparuerit similes ei erim; et videbim; eū sicuti est. **Et** in hoc vita etna pstitit fm illud **Joh. 7.** **Hec** est vita eterna vt cognoscāt te solū vlt deū quē misisti ihm xpm. **Sicut** autē illi qbus xps reuelat sūt beati in reuera illi q hoc expectāt sunt beati in spe **Esa. 3.** **Beati** oēs q expectant eū. **Et** ideo de ipsa expectatōe grās agit. **Secūdo** ostendit qz hec expectatio nō est vana ex auxilio diuine grē. **Unde** subdit **Qui** scz xps q spē dedit vobis huius reuelationis etiā firmabit vos in grā accepta. **1. Pe. vltimo.** **Modicū** passus ipse pfecter firmabit solidabim; et hoc vsqz in finē scz vite vre. **Mat. 10.** **Qui** pseuerauerit vsqz in finē hic saluus erit. **Nō** autē vt sitis sine peccato. qz si dixerim; qm pccatū nō habem; ipi nosmetipsos seducim; et veritas in nobis nō est. vt dicit **Joh. 1.** **sed** vt sitis sine crimine id est sine peccō mortali. **1. thimo. 3.** **Ministrēt** nullū crimē habētes. et hoc in qz erit ipi die aduētus dñi nri ihu xpi. qz scz q sine crimine inueniēt in die mortis sine crimine pueniet ad diē iudicij fm illud **Ecc. 11.** **Si** ceciderit lignū ad austrū sive ad aquilonē in quocūqz loco ceciderit ibi erit. **Nisi** autē sine crimine nūc inueniat; frustra illā reuelationē expectaret. **Tertio** ratōez sue pmissōis assignat dicens. qz de vobis pfirmabit qd debetis sperare: qz de est fidelis. **Deutro. 32.** **Deus** fidelis et absq vlla iniquitate. **Per** quē vocati estis in societate filij eius iesu xpi dñi nri. vt scz habeatis societate ad xpm. et in pnti p similitudines grē fm illud. **1. Jo. 1.** **Si** in luce ambulem; sicut et ipse in luce societate habem; cū eo ad inuicē. **Et** in futuro p picipa sione glie. **Ro. 8.** **Si** cōpatimur vt et simul glouificemur. **Nō** autē videret esse fidelis deus si nos vocaret ad societate filij et nobis denegaret qm in ipso est ea p quē puenire ad eū possemus. **Quā** **Iosue. 1.** dicit. **Nō** te deserā neqz dēre linquam.

Lectio secunda:

Obscuro autē vos fratres p nomē dñi nri ihu xpi. vt idiōm dicat oēs. et nō sint in vob scismata. **Sitis** autē pfecti in eodē sensu et in eadē sciētia. **Significatum** est em mihi de vobis ftes mei ab his q sunt cloes: qz cōtētiōes sunt int vos. **Hoc** autē dico qd vniuersq; vfm dicit. **Ego** qdē suz pauli. ego at appollo. ego xpo cephe. ego autē xpi diuisus est xps. **Quā** paulus crucifixus est p vob. aut in nomine pauli baptizati estis.

Explanatio sancti Thome

Sras ago do meo q̄ neminē v̄m baptizauī nisi crispū z caiu: ne q̄s dicat q̄ i noſe meo baptizati eſt. **B**aptizauī autē z ſtephāe domū: ceterę neſcio ſi quē aliū v̄m baptizauerim. **N**ō em̄ miſit me xp̄s baptizare ſz euāgelizāre. **P**remiſſa ſaluatiōe z gratiāz actiōe: hic incipit eos inſtruire. **E**t p̄io ponit inſtructio de his q̄ ad omnes com̄muniter p̄tinent ſcilicet de his que p̄tinent ad ecclēſiaſtica ſacramēta. **S**ecūdo inſtruit eos de his q̄ ad quorūdam p̄tinebāt. 16. cap. **D**e collectis at̄ q̄ ſūt in ſerōs. 27. **I**n ſacramētis autē tria ſunt cōſiderāda. **P**rimo q̄dē ipſuz ſacramētū ſicut baptiſmus. ſecūdo id q̄d eſt res ſignificata z cōtēta ſz gratia. **T**ertio id q̄d eſt res ſignificata z nō cōtēta ſz gl̄ia reſurrectiōis. **P**rimo ergo agit de ipſis ſacramētis. **S**ecūdo de ipſis gratiis 12. cap. **D**e ſpūali bus autē nolo vos 27. **T**ertio de gl̄ia reſurrectiōis infra 15. cap. ibi. **N**otū autē vobis facio. **C**irca primū tria facit. **P**rimo determinat ea q̄ p̄tinent ad ſacramētū baptiſmi. **S**ecūdo ea q̄ p̄tinent ad ſacramētū matrimoni. 5. ca. ibi. **N**ō audiat in̄t vos 27. **T**ertio ea q̄ p̄tinet ad ſacramētū euchariſtie. 8. cap. ibi. **D**e his autē q̄ ydolis ſacrificānt. **D**ñs autē **M**at. 23. diſcipul̄ ſuis p̄ceptū dedit de doctrina ſimul z baptiſmo dicens. **E**untes docete oēs gētes baptizantes 27. **E**t ideo ap̄lus in prima p̄te ſimul cū baptiſmo agit de doctrina. **E**ſt autē ſciendū q̄ in̄t corinthios fideles erat q̄daz diſſenſio p̄pter baptiſtas z doctores. **I**lli em̄ q̄ erant inſtructi cōtēnebāt alios. quali q̄ meliozē doctrinā acceperunt z meliozē baptiſmū. **U**nde circa primū duo facit. **P**rimo remouet cōtentiōē. **S**ecūdo cōtentiōis cauſam q̄ erat in hoc q̄ gl̄iabant de q̄buſdā z alios xp̄i miniſtros p̄tēnebāt. infra. 3. cap. **E**t ego fratres nō ponū vobis loq̄ **C**irca primū tria facit. **P**rimo p̄ponit admonitiōē. **S**ecūdo admonitiōis neceſſitatē dñdit ibi. **S**ignificatū ē em̄ mihi 27. **T**ertio rōem amonitiōis aſſignat ibi. **D**iuſus ē xp̄s. **C**irca primū duo cōſiderāda ſunt. **P**rimū q̄dē q̄ eos inducit ad amonitiōē ſuandā. **U**no modo p̄ p̄p̄iā huſ militatē cū dicit. **O**bscuro autē vos 27. **P**uer. 18. **C**ū obſcraitiōib⁹ loq̄tur paup̄. **A**lio modo p̄ fraternā charitatem cū dicit **F**ratres. q̄ ſz ex affectu frāne charitatis hoc dicebat. **E**c. 12. **F**rater q̄ iuuat a fratre quali ciuitas firma **T**ertio p̄ reuerentiā xp̄i cū dicit. **P**er nomē dñi nr̄i iēſu xp̄i: q̄d eſt ab omnib⁹ honozandū z cui opozet om̄es eſſe ſubiectos. phil. 2. **I**n nom̄ne iēſu offie genu ſectāf. **S**ecūdo cōſiderādū eſt q̄ inducit eos ad tria. **P**rimo q̄dē ad p̄cordiā cū dicit. **E**t idipm̄ dicatis om̄es id eſt oēs eādem fidē cōſteamini z eandē ſententiā p̄feratis de his q̄ ſunt cōiter agenda. **R**o. 15. **E**t vnanimis vno ore honozificetis deū. **S**ecūdo p̄hibet vitii p̄trariū virtuti cum dicit. **E**t nō ſint in vobis ſciſmata. q̄ vnitas ecclēſiaſtica diuidi nō debet. in cui⁹ ſignū militis de tunica incōſutili **J**ob. 19. **D**ixerūt **N**ō ſcindam⁹ eā ſed ſortiamur de ea cui⁹ ſit. **S**unt autē p̄p̄ie ſciſmata q̄ v̄l p̄pter diuerſā fidei cōfeſſionē. v̄l p̄pter diuerſas ſententiāz de agendis hominē vnus collegij in diuerſas ſeparāt p̄tes **E**ſa. 22. **S**ciſſuras ciuitatis dauid videbitis: q̄ multiplicata ſunt. **T**ertio inducit eos ad id p̄ q̄d p̄nt ſciſmata vitare ſz ad p̄ſeruationē. **E**ſt em̄ diuiſionis cauſa dū vnūſq̄q̄ p̄tiale bonuz q̄rit p̄termiſſo p̄fecto bono q̄d eſt bonū totius. **E**t ideo dicit. **S**itis autē p̄fecti in eodē ſenſu ſz quo iudicat de agēdis. z in eadē ſcientia qua iudicat de cognoscendis quaſi dicat p̄ hec p̄fecti eſſe poteritis ſi in vnitate perſiſtatis. **Col. 3.** **S**up omnia charitatem habete q̄d eſt vinculum p̄fectionis **M**at. 5. **E**ſtote p̄fecti ſicut pater veſter celeſ

ſtis p̄fectus eſt. **D**einde cū dicit. **S**ignificatū eſt mihi. oſtendit neceſſitatem p̄dicte amonitiōis. q̄ ſz p̄tentiōnis vitio laborāt. quali dicat ideo neceſſe eſt vos ad hoc inducere. q̄ ſignificatū eſt mihi fratre mei ab his q̄ ſunt cloes id eſt quadā villa corinthoz iurisdictioni ſubiecta. vel cloes p̄t eſſe nomen matrone in cui⁹ domo crāt multi fideles congregati: q̄ cōtentiōes ſunt inter vos. contra id quod dicit. **P**uer. 20. **D**onoz eſt homini qui ſeparat ſe a contentiōibus. **E**t modum contentiōis exp̄ōit ſubdens. **H**oc autē dico id eſt contentiōē nomino q̄ vnūſq̄ quifq̄ veſtrū nominat ſe ab eo a quo eſt baptizatus et inſtructus z dicit. **E**go quidem ſum pauli. quia erat a paulo baptizatus et inſtructus. **A**lius ego autem appollo q̄ ſcilicet corinthiis predicauerat. vt habetur act. 19. **A**li⁹ ego vero cephe id eſt petri cui dicitū eſt **J**ohan. 1. **T**u vocaberis cephas quod interpretatur petrus. **Q**uod qui v̄dem ideo dicebant q̄ putabant a meliozē baptiſta meliozē rem baptiſmū dari. quali virtus baptiſte in baptizatoz operaret. **E**t hoc de pseudo apoſtoli gloriabatur ſz illud p̄ſ. **H**ocauerunt nomina ſua in terris ſuis. **A**lius autē dicit **E**go autē ſum chriſti qui ſolus bene dicit. quia ſolius xp̄i virtus operatur in baptiſmo chriſti **J**ohā. 1. **S**uper quē videris ſpiritum deſcendere z manere ipſe eſt qui baptizat. **E**t ideo baptizati a ſolo chriſto denominātur chriſtiani non autem a paulo paulini **E**ſa. 4. **T**antūmodo inuocetur nomen tuum ſuper nos. **A**d huius autē erroris vitationem dicuntur greci hac forma in baptizando. vt baptizetur ſeruus chriſti **N**icolaus in nomine patris et filij z ſpiritus ſancti. vt detur intelligi q̄ homo nō baptizatur. ſz baptizatur a xp̄o. **Q**uia tamen etiā homo baptizatur miniſterio vt membrū z miniſter chriſti. ideo ecclēſia v̄tur hac forma in baptizādo. **E**go te baptizo in nomine patris z filij z ſpiritus ſancti. quod quidem eſt exp̄reſſius ſm̄ formam a chriſto traditā. qui dixit diſcipulis **D**ocete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris z filij z ſpiritus ſancti 27. **U**bi ipſos apoſtolo dicit baptizantes ſm̄ quē modū ſacramēti miniſter dicit ego te baptizo. **D**einde cū dicit **D**iuſus eſt chriſtus 27. **P**onit rationem p̄ dicte amonitiōis quare inter eos ſciſſure z contentiōes eſſe non debebant. z primo ex parte baptiſmi. **S**ecūdo ex parte doctrine ibi. **N**on in ſapientia verbū. **C**irca primū tria facit. **P**rimo ponit inconueniētiā quod ex p̄dicta contentiōe ſequitur. **S**ecundo manifeſtat quare illud inconueniens ſequatur ibi. **N**unquid paulus crucifixus eſt 27. **T**ertio excludit quadā falſam ſuſpitiōē ibi. **G**ratias ago deo meo 27. **D**icit ergo p̄io dixi q̄d vn⁹ quifq̄ veſtr⁹ dicit. ego ſum pauli. ego appollo. **E**t ex hoc ſequitur q̄ chriſtus eſt diuiſus. **H**ec refert vtrū iterrogatiue vel remiſſiue legatur. **H**oc autēz poteſt intelligi vno modo quali diceret per hoc q̄ inter vos contenditur chriſtus eſt diuiſus a vobis: qui nō niſi in pace habitat ſm̄ illud pſal. **I**n pace factus eſt locus eius **E**ſa. 59. **I**niquitates veſtre diuiſerunt inter vos z deum veſtrum **S**ed melius aliter hoc poteſt intelligi vt ſit ſenſus per hoc q̄ creditis baptiſmum eſſe meliozē qui a meliozē baptiſta datur. ſequitur q̄ chriſtus qui principaliter z interius baptizat ſit diuiſus id eſt diſſerēs in ſua virtute z effectu ſz diſſerentiam miniſtrozū: quod patet eſſe falſū per id quod dicitur ephe. 4. **U**nus domini⁹. vna fides. vnus baptiſma. **S**ed adhuc melius hoc intelligitur q̄ apoſtolo v̄l dicit ex hoc q̄ ea que ſunt propzia chriſti et alijs attributis quodammodo chriſtum diuiditis plures chriſtos faciētes cōtra id quod dicitur **M**at. 23. **M**agiſter veſter vn⁹ eſt xp̄s. **E**ſa. 45. **C**onuertimini ad me z ſalū eritis omnes fines terre quia ego dominus et nō eſt alius. **E**t

in epistolā I ad Corinthios I

autem sciendum qd christus in sacramento baptismi duplicem habet virtutē sibi ppriā. **U**nā quidem diuinam qua simul cū patre ⁊ spiritu sancto interius mundat a peccato. ⁊ hoc nulli creature potuit communicari. **A**lia autē ē ppria virtus fm humanā naturā: que est p̄as excellentie in sacramentis ⁊ cōsistit in quattuor. **Q**uorū vnū est qd ipse sacramento instituit. **S**ecūdu est qd potuit effectū sacramentorū sine sacramento cōferre. **T**ertium ē qd meritū passionis eius operat in baptismo ⁊ alijs sacramentis. **Q**uartū est qd ad inuocationē nominis eius sacramenta cōferunt. **H**anc autē p̄tatem excellentie ⁊ maxime q̄tum ad hoc vltimū conferre potuit ministris baptismi: vt scz eorū nominibus cōsecraret baptismū: s; noluit ne scisma ex hoc in ecclesia fieret dum tot reputarentur baptismi quot eēt baptis̄te. **E**t hoc ē qd fm expositionē aug. **J**o. bap. de xpo necesse faret. **J**o. 3. **T**ertius. s. hanc p̄tatem sibi retineret. **D**einde cū dicit. **H**unqd paulus. ⁊ c. ostendit predictū incōueniens sequi ex eorū errore qd diuersum baptismū esse estimabant fm v̄riam baptismū: hoc em̄ eēt si a baptis̄tis baptismus efficaciaz h̄ret qd quidē solius ē christi. **H**oc autē ostendit dupliciter. **P**rimo quidem ex parte passionis christi in cuius virtute baptismus operat. fm illud **R**o. 6. **Q**uicumq; baptizati sumus in xpo iesu in morte ipsius baptizati sumus. **E**t ideo dicit. **H**unquid paulus crucifixus ē p vobis: q̄ si dicat: **H**unquid passio pauli causa ē nostre salutis: vt s; ipm baptismus habeat virtutē saluandi quasi dicat nō. **H**oc em̄ ppriū ē christi vt sua passione ⁊ morte nostraz salutem operatus fuerit. **J**o. xi. **E**xpediat vt vnus hō moriatur p populo ⁊ nō tota gens peccat. **2. Coz. 5.** **A**nus p omnibus mortuus est. **S**ed contra videt eē qd ap̄tus dicit **Col. 1.** **S**audeo in passionibus meis p vobis ⁊ adimpleo ea que defunt passionū christi in carne mea pro corpore eius qd est ecclesia. **S**ed videndū qd passio xpi fuit nobis saluifera nō solū per modū exempli. fm illud p̄te **J**oel. 2. **C**hristus passus ē p nobis: vobis relinq̄ns exēpla vt seq̄mini vestigia ei⁹: s; etiā p modū meriti ⁊ p modū efficacie in q̄tū eius sanguine redempti ⁊ iustificati sumus. fm illud **Heb. vlt.** **E**t sanctificaret per suuz sanguinē populū: extra portā passus ē: sed passio aliorū nobis est saluifera solū per modū exempli. fm illud **2. Coz. 11.** **S**icut tribulamur p vestra exhortatione ⁊ salute. **S**ecūdo ostendit idē ex virtute nois xpi qui in baptismo inuocat. **U**nde subdit. **A**ut in nomine pauli baptizati estis: quasi dicat nō. **E**t em̄ dicit **Act. 4.** **N**ō ē aliud nomē datum hominib⁹ per qd oporteat nos saluos fieri. **U**nde ⁊ **1. Sa. 16.** dicit. **N**omē tuū ⁊ memoriale tuū ī v̄siderio anime. **S**ed videtur qd in noie xpi homines non baptizent. **D**icit em̄ **Mat. vlt.** **D**ocete oēs gentes: baptizantes eos ī noie patris ⁊ filij ⁊ sp̄s sancti. **D**icēdū ē at qd in primitiua ecclesia: qz nomē xpi multū erat odiosum vt venerabile redderet. ap̄li noie xpi baptizabant ex speciali ordinatione sp̄s sancti. **U**nde dicit **Act. 8.** qd in noie xpi baptizati sunt viri ⁊ mulieres. **E**t tamē vt ambrosius dicit. **I**n nomine xpi tota trinitas intelligit. **X**ps em̄ interpretat vnctus: in quo intelligit nō solū ille qui vngitur qui ē filius dei: sed etiā ipsa vnctio que ē spiritus sanctus: ⁊ ip̄e vngens qui ē pater. fm illd ps **U**ngit te de⁹: deus tuus oleo leticie p̄re cōforūb⁹ tuis. **H**unc autē quia nomē xpi tā ē magnū in gentibus ap̄ ortu solis vsq; ad occasum. vt dicit **Mal. 1.** ecclesia v̄tē for̄ma prius instituta a xpo. baptizans in noie patris ⁊ filij ⁊ sp̄s sancti. **E**t tamen quicumq; in hac forma baptizant: baptizant in nomine eius qui est vere filius dei. s; illud. **1. Jo. vlt.** **E**t simus in vero filio eius iesu christo.

Baptizant etiam oēs fideles in nomine christi. i. fide et confessione nominis xpi. fm illud **J**oel. 20. **D**is q̄cūq; inuocauerit nomē domini saluus erit. **U**nde baptizati a xpo xpiani noiant: qz vt dicitur **Gal. 1.** **Q**uotquot ī xpo baptizati estis xpm induistis. **S**ic ergo si solius christi passio si solius xpi nomen virtutem confert baptismū ad saluandū verū est propriū esse xpo vt ex eo baptismus habeat sanctificandi virtutē. **U**nde qui hoc alijs attribuit diuidit xpm in p̄tes. **D**einde cū dicit. **S**ras ago deo meo. **E**xcludit quādam suspiciōē. qz ibi dixerat nunqd enim dixerat paul⁹ crucifixus est p vobis: posset aliq; credere qd ⁊ si nō auctoritate ministerio tamē plures baptizauerit. **E**t circa hoc tria facit. **P**rimo gr̄as agit d̄ hoc qd paucos baptizauit. **S**ecūdo quibusdam paucis noisatis quosdam alios addit. ibi. **B**aptizauit autem. **T**ertio assignat rōnem quare nō multos baptizauerit ibi. **N**on enim misit me deus. **D**icit ergo primo. **S**ras ago deo meo qd neminē vestrū baptizauit nisi crispu. de quo **Act. 18.** **C**rispus archisynagogus credidit dñorū cum om̄i domo sua ⁊ satuz ad quem scribitur. **3. Cañ. Iohannis.** **E**t quia gr̄arum actio locum nō habet nisi in beneficijs p̄ceptis: consequēter ap̄lis ostendit qualiter de hoc gratias agat cū subdit. **N**e quis dicat qd in nomine meo baptizati estis. **E**t enim optabile sanctis viris ne ex boia que ibi faciunt alij sumant occasiōē erroris sui. siue peccati. **E**t qz cōinthij in eū errozē deuenierat vt se a suis baptis̄tis noiant dicentes. **E**go sum pauli ⁊ apollo ac si in eorū noibus essēt baptizati: ideo gratias agit de hoc qd de suo ministerio talis error cōsecutus nō fuerit. **E**t ideo signanter dicit se baptizasse illos qui ab hoc errore imunes erant. **D**einde cū dicit. **B**aptizauit autem. ⁊ c. **P**onit quosdā alios a se baptizatos: ne in eius verbis aliqd veritatis min⁹ apperet. **U**n dicit. baptizauit ⁊ vos mū. i. familiā **Stephane. s. ciuicidā m̄rone.** **E**t qz circa p̄cularia scā m̄ozia hoim labilis ē: subdit. **C**eter̄ nescio. i. i m̄ozia nō h̄eo. **S**i quē aliū baptizauerit ī ppria p̄fona. **D**einde cū dicit. **N**ō em̄ misit. ⁊ c. assignat rōnē q̄ re paucos baptizauerit dicēs. **N**ō em̄ misit me de⁹ baptizare s; euāgelizare. **C**ōtra qd videt eē qd dicit **Mat. vlt.** **E**ūtes docete oēs gētes baptizates eos ī noie patris ⁊ filij ⁊ sp̄s sancti. **S**z dicēdū ē qd xps ap̄los misit ad v̄trūq;: ita tñ qd ipi p seipos p̄dicarēt. s; qd ipi dicit. **Act. 6.** **N**ō ē equū relinq̄re nos verbū dei ⁊ ministrare m̄is baptizaret at p̄ inferiores m̄stros. ⁊ hoc iō: qz ī baptismo nihil opat industria vl̄ x̄t. baptizant. **U**n idifferēs ē v̄trū p maiorē vl̄ miōzē m̄strū det baptism⁹: s; ī p̄dicatiōe euāgelij m̄tū opat sapia ⁊ v̄r̄ p̄dicatū: ⁊ iō p̄dicatiōis officiū p se ipos apli tāq; maior: es m̄stri exercebat: sic ⁊ de ip̄o xpo dicit **Jo. 4.** qd ip̄e nō baptizabat sed discipuli ei⁹ q̄ tñ de se ip̄o dicit **Lu. 4.** **Q**uia ⁊ alijs ciuitatib⁹ ois me euāgelizare regnū dei. qz iō missus sū. **1. Sa. 61.** **A**d annūciādūz mansuetus misit me.

Lectio tertia.

Non ī sapia vbi: vt nō euacuet̄ crux xpi. **V**erbū enī crucis peuntib⁹ qd de stultitia ē: his at qd salui fiūt. i. nobis dei virt⁹. **S**criptū ē enī. **P**erdā sapiāz sapiētū ⁊ prudētā prudētū reprobabo. **v**bi sapiēs vbi scriba: vbi inq̄sitor hui⁹ seculi **N**ōne stultā fecit deus sapiētā huius mūdi. **N**ā quia in dei sapientia nō cognouit mun

Explanatio sancti Thome

duo p sapientiã deũ placuit deo p stultitiã
p̄dicatiõis saluos facere credentes. **Q**uã et
iudei signa petũt ⁊ greci sapientiã querunt
Nos p̄dicamus xpm crucifixũ: iudeis q̄dez
scandalũ: gentib⁹ autẽ stultitiã: ip̄is autem
vocatis iudeis atq; grecis xpm dei virtutẽ
⁊ dei sapiã. qz qd̄ stultũ est dei sapiẽtiũ
est hominib⁹: ⁊ qd̄ infirmũ est dei fortius
ẽ hominib⁹.

Postq̄ apostolus improbauit corinthioꝝ cõfessionem:
rone sumpta ex parte baptisimi: hic excludit eorũ cõten-
tionem rone sumpta ex pte doctrine. **Q**uidã est eorum
gloriantur de doctrina pseudo apostolorũ qui ornatis
verbis ⁊ humane sapientie rõnibus veritatem fidei cor-
rumpebant. **E**t ideo apostolus p̄io ostendit hunc mo-
dum cõuenientẽ nõ esse doctrine fidei. **S**ecũdo ostendit
hoc modo docendi se vsum apud eos nõ fuisse. 2. ca. ibi.
Et ego cũ venissem ad r̄. **C**irca primũ duo facit. primo
p̄ponit qd̄ intendit. scdo manifestat propositum ibi. **E**t
nõ euacuet. **D**icit ergo primo dixi q̄ milit me xps euangeli-
zare: non tamen ita q̄ ego in sapientia verbi euangeli-
zarem. i. in sapientia mũdana q̄ verbosus sagit in q̄tuz
per eam multis vanis rõnibus homines vrunt. **E**c. 6.
Verba sunt plurima multũ in disputando: habentia va-
nitatẽ. **P**rouer. 14. **U**bi verba sunt plurima: ibi frequẽ-
ter egestas. **V**el sapientiã verbi pominar rethoricã q̄ do-
cet ornate loqui ex quo alliciunt interdũ homines ad af-
fentiendũ erroribus ⁊ falsitatibus. **U**nde **R**o. 16. **P**er
dulces sermones seducit corda innocentũ. **E**t de mere-
trice dicit **P**rouer. 2. i. figura hereticę doctrine. **E**t eru-
aris a muliere aliena ⁊ extranea que mollit sermones su-
os. **S**ed econtra dicit **E**sa. 33. **P**opulũ imprudentẽ nõ
videbis scz in catholica ecclesia: ⁊ populũ alti sermonia
ita vt nõ possit intelligere dissertitudinẽ lingue ei⁹ in
quo nulla ẽ sapientiã: sed quia in greco ponit logos: qd̄
rõnem ⁊ sermonẽ significat possit cõuenientius intelli-
gi sapientiã verbi. i. humane rõnis qz illa que sũt fidei
humanã rõnem excedunt. fm̄ illud **E**ccl. 5. **P**lurima su-
pra sensum hominis ostensa sunt nbi. **S**ed contra hoc vi-
detur esse q̄ multi doctores ecclesie in doctrina fidei sa-
pientiã ⁊ rõnibus humanis ⁊ ornatu verborum sunt vsi.
Dicit est **J**eron. in epla ad magnũ oratoꝝ vrbis rome
q̄ oēs doctores fidei dei i ornatu pbie doctrinis atq; sci-
entis suos referunt libros vt nescias quid in illis pe-
mũ admittari debeas eruditionẽ seculi an sciam scriptu-
rarum. **E**t aug⁹ dicit in. 4. de doctrina xp̄iana. **S**ũt vis-
ri eccl̄iastici qui diuina eloquia non solum sapienter sed
etiã suauiter tractauerunt. **D**icendũ est ergo q̄ aliud est
docere in sapientia verbi quocunq; modo intelligatur: ⁊
aliud vti sapia verbi in docẽdo. **I**lle in sapientia verbi
docet qui sapientiã verbi accipit p̄ principali radice sue
doctrine: ita scilicet q̄ ea solum approbet que verbi sa-
pientiã continent reprobet autem ea que sapientiã
verbi nõ habent. ⁊ hoc fidei ẽ corruptiuũ: vti autẽ sapi-
entia verbi qui suppositis vere fidei fundamẽtis si qua
vera in doctrinis philosophoꝝ inueniat in obsequium si
dei assumit. **U**nde aug⁹ dicit in scdo de doctrina xp̄iana
q̄ si qua pb̄i dixerunt fidei nostre acomoda nõ solum for-
midanda nõ sunt sed ab eis tanq̄ ab iniustis possessoribus
in vsum nostrũ vendicãda. **E**t i. 4. de doctrina xp̄iana
dicit. **C**ũ posita sit in medio facultas eloquij q̄ ad per-
suadendũ seu praua seu recta valent pluribus: cur nõ bo-
noꝝ studio cõparet vt militet veritati: si eã mali in vsu

iniquitatis ⁊ erroris vsurpat. **D**einde cũ dicit. **E**t nõ
euacuet crux xpi. **P**robat qd̄ dixerat: ⁊ primo quidem
ex parte materie. scdo ex pte ip̄oꝝ docentiũ ibi. **V**idete
enim vocationẽ vestram. **E**t. **C**irca primũ tria facit quia
primo ostendit modũ docendi qui est in sapientia verbi
nõ ẽ cõgruum fidei xp̄iane. **S**ecdo probat qd̄ supposue-
rat. ibi. **V**erbum enim crucis. **T**ertio probationẽ mani-
festat ibi. **Q**uã iudei signa petunt. **C**irca primũ consi-
derandum ẽ q̄ etiã in pb̄icis doctrinis nõ est idẽ mod⁹
cõueniens cuiuslibet doctrine. **U**nde sermones fm̄ mate-
riam sunt expectẽti. vt dicit in p̄io ethicoꝝ. **T**unc autẽ
maxime modus aliquis potẽdi ẽ materie incõgruus qn̄
per talem modũ destruit id qd̄ ẽ p̄cipale in materia il-
la: puta si quis in rebus intellectualib⁹ vclit methapho-
ris demonstrationib⁹ vti que nõ transcendũt res imagi-
natas ad quas nõ oportet intelligẽtẽ adduci: vt doct⁹
ostendit in libro de trinitate. **P**incipale autẽ i doctri-
na fidei xp̄iane ẽ salus per crucem christi facta. **U**nde in
secũdo dicit. **N**õ iudicauit me scire aliquid inter vos nisi
iesum xpm ⁊ hunc crucifixum. **Q**ui autẽ principaliter i-
nitit in docendo sapientie verbi q̄tũ in se est euacuat cru-
cem christi. **E**rgo docere in sapientia verbi nõ ẽ modus
conueniens fidei xp̄iane. hoc est ergo qd̄ dicit. **E**t non
euacuet crux xpi. i. ne si in sapientia verbi predicare vos
luero tollat fides de virtute crucis xpi. **S**al. 5. **E**rgo eu-
acuatũ ẽ scandalũ crucis. **P**s. **Q**ui dicunt exinanite vsq;
q̄ ad fundamentũ in ea. **D**einde cũ dicit. **V**erbu crucis.
⁊. **P**robat q̄ p̄ doctrinã que ẽ in sapientia verbi
crux xpi euacuet. **E**t circa hoc duo facit. primo induit
p̄bationẽ. secũdo assignat cãm dictoꝝ. ibi. **S**criptum ẽ
enim. **E**t. **D**icit ergo primo. **N**õ dixi q̄ si per sapientiã
verbi doctria fidei p̄poneret euacuaret crux xpi. **V**erbu
ei crucis. i. aũficiario crucis xpi. **S**ulticia ẽ. i. stultũ aliqd̄
videt. **P**ereuntibus quidẽ. i. infidelib⁹ qui se fm̄ mũ-
dum existimant sapientes: eo q̄ predicatio crucis christi
aliquid continet qd̄ fm̄ humanã sapientiã impossibile
videt. puta q̄ deus moriat q̄ omnipotẽs violentoꝝ
manibus subiciat. **A**dinẽ etiã quedam que pudentie
huius mudi cõtraria vident: puta q̄ aliquis nõ refugit
at cõfusions cũ possit ⁊ aliqua hmoi. **E**t ideo paulo hu-
lusmodi annunciant dixit festus vt legit. **A**ct. 26. **I**n-
fania paulẽ: multe ipe ad insanã te adducit. **E**t ipe p̄-
lus dicit infra. 4. **N**os stulti p̄pter xpm: ⁊ ne credat re-
vera verbum crucis stulticia cõtinere: subdit. **H**is autẽ
qui salui sunt. i. nobis scz xpi fidelibus qui ab eo saluãt
fm̄ illud **M**atth. i. **I**pe enim saluum faciet populũ suũ
a peccatis eorum. **C**irca dei est: quia ip̄i in cruce chris-
ti mortem dei cognoscunt qua diabolum vicit ⁊ mũdũ.
Apocal. 5. **E**cce vicit leo de tribu iuda. **I**tem virtutem
quã in se ip̄is experiuntur dum simul cum christo vitijs
⁊ concupiscentijs morantur. fm̄ illud **S**al. 5. **Q**ui chris-
ti sunt carnem suam crucifixerunt cum vitijs ⁊ concupi-
scentijs. **U**nde in ps. dicitur. **A**rgam virtutis tue emittit
ter dominus ex sion. **L**uc. 6. **V**irtus de illo eribat ⁊ sa-
nabat omnes. **D**einde cum dicit. **S**criptum est enim
ostendit predictoꝝ causam ⁊ ponit primo quare ver-
bum crucis sit hominibus stulticia. **S**ecũdo ostendit q̄
re ista stulticia sit virtus dei his qui saluantur. ibi. **H**ic
quia in dei sapientia. **E**t. **C**irca primũ duo facit. **P**ri-
mo inducit auctoritatẽ p̄nunciantem. qd̄ queritur.
Secundo ostendit hoc esse impletum ibi. **U**bi sapiens.
Circa primũ cõsiderandũ q̄ id qd̄ ẽ in se bonũ nõ pot̄ ali-
cui stultũ videri nisi p̄pter defectũ sapientie. **H**ec est er-
go causa quare verbum crucis qd̄ ẽ saluiferum, credens
tibus: quibusdam videt stulticia qz sunt ip̄i sapia p̄ua-
ti. ⁊ hoc est qd̄ dicit. **S**criptum est enim. **P**erdam sapi-

in epistolâ I ad Corinthios I

entiam sapientum et prudentiam prudentium reproba-
bo. Potest autem hoc sumi ex duobus locis. Nam in
abdia dicitur. Perdam sapientiam de i dumea: et pru-
dentiam de monte esau. Appressus autem habet **1a. 29**
Peribit sapietia a sapientibus et intellectus prudentium
eius abscondet. Differunt autem sapia et prudentia. Nam
sapia est cognitio diuinay reru. Unde pertinet ad corem-
platione. **Job. 28.** Timor dei ipsa est sapia. Prudentia
vero pprie est cognitio rex humanay. Unde dicit puer.
10. Sapientia est viro prudentia. qz. scia humanay reruz
dicit. Unde et pbs. **6.** ethicoz dicit qz prudentia est recta
ro agibiliu: sic prudentia ad rōnem pūnet. Et aut con-
siderandū qz hoies quātūcūqz mali non, totaliter donis
dei pūnant: nec in eis dona dei reproban: sed in eis re-
probat et perdit qd ex coz malicia pcedit. Et iō nō dicit
simpliciter perdam sapiam: qz oīs sapia a dño deo ē. vt
dicit **1a. 29.** Si perda sapiam sapientū. i. quā sapiētēs
huius mūdi adinuerūt sibi cōtra verā sapiētiaz dei:
qd vt dicit **1a. 3.** Nō est ista sapiētia desuriū pōscēdens
sed terrena aialis diabolica. Sicut nō dicit reprobo pru-
dentia. Nam verā prudentia sapia dei docet. sed dicit:
Prudentia prudentū. i. quā illi q se prudentes estumant
in rebus mūdatis prudentia reputat vt. i. bonis huius
mūdi inhereant. Vel qz vt dicit. **Ro. 8.** prudentia car-
nis mors ē. Et sic ppter defectū sapiētie reputat: ipos-
sibile deū hoiem fieri: mortē pati fm humanā naturam.
ppter defectū autē prudentie reputat incoūueniens fuisse
qz homo sustineret crucē cōfusione cōtempa: vt dicitur
1a. 11. Deinde cū dicit. Ubi sapiens. rē. ostendit eē
impletū qd de reprobatione humane sapie et prudentie
fuerat probatū. Et primo ponit mediū sub interrogatōe
Secūdo cōclusionē infer. ibi. Nōne stultū. rē. Dicit ergo
primo. Ubi sapiens. quasi dicat nō inuenit in cōgrega-
tione fidelū qui saluat. per sapiētē intelligit illū qui se
cretas nature causas scrutat. **1a. 19.** Quō dicitis pha-
raoni filius sapiētū ego. Et hoc refert ad gentiles qui
huius mūdi sapiētie studebant. Ubi scriba. i. peritus i
leger: hoc refert ad iudeos: quasi diceret non est in certu
fidelū. **1a. 7.** Nunquid ex principibz aliqz credidit in
eum. Ubi cōquisitor huius seculi qui. i. p prudentia ex-
qrit que sit cōuenientia vite humane in rebz huius seculi:
quasi dicitur inuenit inter fideles: et hoc refertur ad
viros qz. i. iudeos et gentiles. **Baruch. 3.** Aliz agar qui
exquisierūt prudentia hōe terra ē. Uidet autē apīs hāc
interrogationē sumere ab eo qd dicit **1a. 35.** Ubi ē lit-
teratus p quo ponit sapiētē. Ubi ē verba legis ponde-
rans p quo ponit scribā. Ubi est doctor puulozū: p quo
ponit inquisitorē huius seculi: qz puuli maxime solent in-
strui de his que pertinent ad disciplinam moralis vite.
Deinde cū dicit. Nōne stultū fecit. rē. Inferit conclu-
sionē sub interrogatōe quasi dicat cū illi qui sapientes
mūdi reputant a via salutis defecerit. nōne deus sapi-
entia huius mūdi fecit stultū. i. demonstrat eē stultū dūz
illi qui in hac sapiētia pollebāt rā stulti inueniunt vt
viam salutis nō acciperent. **Iere. 10. 2. 51.** Stultus fa-
ctus ē oīs homo a scia sua. **1a. 4. 7.** Sapia tua et scien-
tia tua hec decepit te. Pōt autē et aliter itelligi qd dicitū
est ac si diceret. Perdam sapiam sapientū et prudentiaz
prudentū reprobo. i. eligā eā in primis meis predica-
tozibus fm illud **Prover. 30.** Visio quā locutus est vir
cum quo ē deus. et infra. Stultissimus sū virorū et sapia
hoim nō ē meū. Ubi sapiēs. quasi dicat inter predica-
tozē hōie nō inuenit. **Mat. 21.** Abscondisti hec a sapi-
tibus et prudentibz et reuelasti ea puulis. Nōne de-
stul-
tam fecit. i. demonstrat. Sapiam huius mūdi: facien-
do qd ipis impossibile reputabāt. i. dictū esse hominem

mortuū resurgere et alia hōi. Deinde cū dicit. Nam
quia in dei sapientia. rē. Assignat rōnem quare per pre-
dicationis stulticiam saluentur fideles: et hoc est qd dūm
dictum est qz verbum crucis perentibus quidē stulti-
cia est: virtus vero saluationis credentibus. Nam pla-
cuit deo per stulticiam predicationis. i. p pdicationem
quā humana sapientia stultam reputat. Saluos facere
credentes. et hoc ideo: quia mundus. i. mūdanti non co-
gnouerūt deū per sapiam ex rebus mūdi acceptā: et hoc
in dei sapientia. Diuina em sapiētia faciens mūdū sua
iudicia in rebus mundi instruit. fm illud **1a. 1.** Effu-
dit illā super omnia opa sua: ita qz ipse creature p sapiāz
dei facte se habent ad dei sapiētā cuius iudicia gerūt
sicut verba hominis ad sapiētā ei: quā significant. Et
sicut discipulus peruēnit ad cognoscendū magistrī sa-
pientiam per verba que ab ipō audit: ita hō poterat ad
cognoscendū dei sapiētā p ceraturas ab ipō factas in
spiciendo puenire: fm illud. **Ro. 1. 20.** Inuisibilia dei p
ea q facta sunt intellecta conspiciunt. Sed hō ppter sui
cordis vanitatē a recitudine diuine cognitionis deui-
auit. Unde dicitur **1a. 10.** In mundo erat et mundus
per ipū factus ē et mundus eū nō cognouit. Et ideo de-
per quedam alia ad sui cognitiōē salutiferā fideles ad-
duxit q in ipis rōnibus creaturay nō inueniūtur ppter
qd a mundanis hominibz qui solas humanay rerū con-
siderant rōnes reputantur stulta. Et huiusmodi sunt fi-
dei documenta. Et est simile sicut si aliquis magister cō-
siderans sensum suū ab auditoribus nō accipi per verba
qz protulit: studet alijs verbis vt per que possit manife-
stare que habet in corde. Deinde cū dicit. Quā et tu
dei. rē. manifestat pbationē premissozū: et primo qm
ad id qd dixerat verbum crucis puentibz stulticia ē. Se-
cundo qm ad id qd dixerat. his qui salui sunt virtus dei
est. Ipsi autē vocatis rē. Circa primūz duo facit. primo
ponit pereuntū differens studiū et intentionē. Secūdo
ex hoc rōnem assignat eius qd dixerat ibi. Nos autē p-
dicamus xpm. Pereuntū autē. i. infidelū quidam erant
iudei quidam gentiles. Dicit ergo dicitū ē qz verbum cru-
cis pereuntibus est stulticia: et hoc ideo: quoniam iu-
dei signa petunt. Erāt enim iudei cōmeti diuinitus instrui
fm illud **Deuter. 32.** Erudiuit eū et docuit. Que quis-
dem doctrina cū eēt a deo per multa mirabilia manifes-
ta: fm illud **1a. 1.** Fecit mirabilia in terra egipti. Et ideo
ab asserentibus quecūqz doctrina signa querebāt. fm
illud **Mat. 12.** Magister volumus a te signū aliqd vides
re. Et in **ps. 62.** Signa nra nō vidim. Sed greci sapiē-
tiā querūt vt pote in studio sapiētie exercitati. sapiētiaz
dico qz per rōnes rex mundanay accipit. de qua dicit **1a.**
9. Nō gloriē sapiens in sapiētia sua. Per grecos autē
omnes gentiles dat intelligere qui a grecis mūdānam
sapiam acceperunt. Querebāt igit sapiāz volentes om-
nē doctrinā eis ppositam fm regulā humane sapie iu-
dicare. Deinde cōcludit qz verbum crucis sit eis stulti-
cia dicens. Nos autē pdicamus xpm crucifixum. fm il-
lud infra **ca. 11.** Dozē domini annūciabitis donec veni-
at. Iudeis scandalū. qz sez desiderabant virtutē miracu-
la facientē et videbant infirmitatē crucē patientem. nam
vt dicit. **2. Cor. 12.** Crucifixus ex infirmitate. Genti-
bus autem stulticiam: quia contra rationem humane sa-
pientie videtur qz deus moriatur et qz homo iustus et sa-
piens se voluntarie turpissime morti exponat. Deinde
cum dicit. Ipsi autem vocatis manifestat quod dis-
xerat. His autem qui salui sunt virtus dei est. Et pri-
mo manifestat hoc. Secundo rationē assignat. ibi. Quod
quod stultum rē. Dicit ergo primo dicitū est qz pdicam-
christum crucifixū iudeis scandalū et gentibz stulticiā s

Explanatio sancti Thome

predicamus christi dei virtutem et dei sapientiam ipsi vocatis iudeis et grecis. i. his qui ex iudeis et gentilibus ad fidem christi vocati sunt. qui in cruce christi recognoscunt dei virtutem. per quam et demones superant et peccata remittunt. et homines saluant. ps. Exaltare domine in virtute tua. Et hoc dicit contra scandalum iudeorum: qui de infirmitate christi scandalizabant et recognoscant in cruce dei sapientiam in quantum per crucem convenientissimo modo humani generis liberat. Sap. 9. Per sapientiam sanati sunt quicumque plauerunt tibi a principio. Dicit autem dei virtus et dei sapientia per quam ad appropriationem virtus quidem in quantum per eum pater omnia operatur. Jo. primo. Omnia per ipsum facta sunt. Sapientia vero in quantum ipsum verbum quod est filius nihil est aliud quam sapientia genita vel concepta. Ecc. 24. Ego ex ore altissimi prodij progenita ante omnes creaturas. Non autem sic est intelligendum quod deus pater sit fortis et sapiens virtute: aut sapientia genita. quod videtur Augustinus probat. 6. de trinitate sequitur quod pater haberet esse a filio: quod hoc est deo esse quod fortis et sapienter esse. Deinde cum dicitur: Quod stultum est dei assistit rationem eius quod dixerat dicens quod id quod est infirmum et stultum possit esse virtus vel sapientia dei: quod quod stultum est dei sapienter est hominibus. quasi dicat. Nam aliud diuinum videtur esse stultum: non quod deficiat a sapientia: sed quod supercedit sapientiam humanam. Hominem enim quidam consueverunt stultum reputare quod eorum sensu excedit. Ecc. 3. Multima super sensum hominis ostensa sunt tibi. Et quod infirmum est dei: fortis est hominibus: quod scilicet non dicit aliquid infirmum in deo per defectum virtutis sed per excessum humane virtutis: sicut etiam dicit inuisibilis in quantum excedit sensum humanum. Sap. 12. Virtute ostendis tu qui non crederis esse in virtute consumatur. Quis hoc possit referri ad incarnationis misterium quod id quod reputat stultum et infirmum in deo ex parte nature assumptae transcendit omnem sapientiam et virtutem. Exo. 15. Quis similis tui in fortibus domine.

LECTIO QUARTA.

Videte enim vocationem vestram. fratres. quia non multi sapientes secundum carnem. non multi potentes. non multi nobiles. sed qui stulti sunt mundi elegit deus ut confundat fortia et ignobilia mundi et contemptibilia elegit deus. et ea que non sunt. ut ea que sunt destrueret. ut non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. Et ipse autem vos estis in christo iesu. qui factus est nobis sapientia et iusticia et sanctificatio et redemptio ut quemadmodum scriptum est. qui gloria in domino gloriatur.

Supra ostendit apostolus quod modus docendi qui est in sapientia ubi non conuenit doctrine christiane ratione materie que est ipsa crux christi. hic ostendit quod predictus docendi modus non conuenit doctrine christiane ratione doctorum: sed illud prouer. 26. In verisum est in ore stulti parabola. Et ecc. 21. Ex ore fatui reprobabunt parabola. Quia igitur primi doctores fidei non fuerunt sapientes sapientia carnali non erat eis conueniens ut in sapientia verbi docerent. Circa hoc ergo duo facit. Primo ostendit quomodo primi doctores fidei in rebus humanis defectum patiebant. Secundo ostendit quomodo talia defectus est in eis per christum suppletus. ibi. Et ipse autem vos estis. Circa primum tria facit. primo excludit a fidei primis doctoribus excellentiam secularem. Secundo astruit eorum abiectionem quantum ad seculum. ibi. Sed qui stulti sunt mundi. tertio rationem assignat ibi. Et non gloriaretur. Dicit ergo primo

dictum est quod stultum dei sapienter est hominibus: et hoc considerare potestis in ipsa vestra conversione. Videte enim. i. considera te vocationem vestram quomodo. scilicet vocati estis. non enim per vos ipsos accessistis sed ab eo vocati. Ro. 8. Quos predestinavit hos et vocavit. 1. pet. 2. De tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Inducit autem eos ut consideret modum sue vocationis quantum ad eos per quos vocati sunt. sicut Eia. 51. dicit. Brete dite ad abraham preme vestrum et ad saram que genuit vos a quibus vocationis ministris primo excludit sapientiam cum dicit: Non multi eorum per quos vocati estis sapientes secundum carnem. i. in carnali sapientia et terrena. Jac. 3. Non est ista sapientia desursum descendens sed terrena animalis diabolica. Baruth. 3. Filii agar exquisierunt sapientiam que de terra est. Dicit non multi: quod aliqui pauci erant etiam in sapientia mundana instructi sicut ipse et barnabas: velut moyses in veteri testamento. de quo dicit Act. 7. quod eruditus erat moyses in omni sapientia egiptiorum. Et secundo excludit secularem potentiam cum dicit. Non multi potentes secundum seculum. Unde et Jo. 7. dicit. Nunquid alique ex principibus credidit in eu. Et baruth. 3. dicit. Ubi sunt principes gentium exterminati sunt et ad inferos descendunt. Tertio excludit excellentiam generis: cum dicit. Non multi nobiles: et aliqui inter eos nobiles fuerunt sicut ipse paulus qui in ciuitate roma se natum dicit. Act. 22. et 23. vlt. de quibus ista dicit. Qui sunt nobiles in apostolia. Deinde cum dicit. Sed qui stulti sunt. etc. ponit eorum so eorum abiectionem quantum ad mundum: et primo defectum contrarium sapientie cum dicit. Que stulti sunt mundi. i. eos qui secundum mundum stulti videbantur elegit deus ad predicacionis officium. scilicet pisces illos illiteratos. secundum illud. Act. 4. Aduersus te quod homines erant sine litteris et ideote admirabant. Eia. 33. Ubi est ista tuus: ubi verba legis ponderas. Et hoc ut confundat sapientes. i. eos qui de sapientia mundi confidunt dum ipsi non cognouerunt que sunt simplicibus reuelata. Ma. 11. Abcondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Eia. 19. Ubi sunt nunc sapientes tui annuntiant tibi. Secundo ponit defectum contrarium potentie dicens. Et infirma mundi. i. homines impotentes secundum mundum: puta rusticos et plebeios. elegit deus ad predicacionis officium. In cuius figura dicit. 3. Re. 20. Ego tradens eos in manu tua per pedissequos principum puinciarum. Et puer. 9. dicit quod sapientia misit ancillas ut vocarent ad arce. In vtriusque autem primorum predicatores infirmitas designat. Et hoc id ut confundat fortia. i. potentes huius mundi. Eia. 2. Incuruabit omnis sublimitas hominum et humiliabit altitudo virorum. Tertio ponit defectum contrarium nobilitatis in quo possunt tria considerari. primo quidem claritas generis quam ipsi nomine nobilitatis designat. Et contra hoc. dicit. Et ignobilia mundi. i. qui secundum mundum sunt ignobiles. infra. 4. Vos nobis les: nos autem ignobiles. Secundo circa nobilitatem considerant honor et reuerentia que talibus exhibentur. et contra hoc dicit. Et contemptibilia. i. homines contemptibiles in hoc mundo elegit deus ad predicacionis officium. secundum illud ps. Factus sum obprobrium vicinis nostris: et his qui in circuitu nostro sunt. Tertio in nobilitate considerat magna opinio quam homines de eis habent. Et contra hoc dicit. Et ea que non sunt. i. que non videntur esse in seculo: elegit deus ad predicacionis officium Job. 30. Quorum virtus manuum erat mihi per nihilum et vita ipsa putabant indigni. Et hoc id ut destrueret ea que sunt. i. eos qui in hoc mundo aliquid esse videntur. Eia. 23. Dominus exercituum cogitauit hoc ut detraheret superbiam omnis glorie et ad ignominiam deduceret vniuersos inclitos terre. Deinde assignat causam doctorum dicens. Sed non elegit in seculo excellentes sed abiectiones. Et non gloriatur omnis caro. etc. i. ut nullus pro quacumque carnis excellentia gloriaretur per comparationem ad dominum. Iere. 9. Non gloriatur

in epistolâ I ad Corinthios VI

sapiens in sapientia sua et non gloriatur fortis in fortitudine sua: et non gloriatur dives in divitijs suis. Ex hoc enim quod deus mundum sine fidei subiecit non per sublimes in mundo sive in seculo sed per abiectos: non potest gloriari homo quod per aliquam carnalem excellentiam saluat mundum. Videtur autem non esse a deo excellentia mundana si deus non vteretur ad suum obsequium. Et in principio quidem paucos: postremo vero plures seculariter excellentes deus elegit ad predicandis officium. Unde in gloria dicitur quod nisi fideliter procederet predicator non humiliter sequeretur orator et etiam ad gloriam dei pertinet ut per abiectos sublimes in seculo ad se trahat. Deinde cum dicitur. Et ipso autem vos estis in predicatores fidei tanquam non excellentes sed abiecti in seculo continerentur: ostendit quod deus predicatum defectum in eis supplet. Et circa hec tria facit. Primo ostendit cui sit attribuenda salus mundi quod predicatorum ministerio facta est dicitur. Dicitur et quod vocati estis non per excellentes sed per abiectos in seculo. ex quo patet quod vestra conversio non est hoc attribuenda sed deo. De hoc est quod dicitur. Et ipso autem. ex virtute dei. Vocati estis in christo lesu. i. ei iuncti et incorporati per gratiam. Ephe. 2. Ipsi enim facti sumus creati in christo iesu in operibus bonis. Deinde ostendit quod deus predicatos defectum in predicatores suis supplet per christum: et primo quantum ad defectum sapientie cuius dicitur. Qui scilicet christus factus est nobis predicantibus fide et per nos omnibus fidelibus sapientia: quod ei inherendo qui est dei sapientia: et participando ipsam gratiam sapientes facti sumus: et hoc a deo qui nobis christum dedit et nos ad ipsum traxit: secundum illud Jo. 6. Nemo potest venire ad me nisi pater qui me misit traxerit eum Deutero. 4. Hec est verba sapientia et intellectus: coram populo. Secundo quantum ad defectum potentie dicitur. Et iusticia que propter sui fortitudinem thozaci comparat. Sap. 5. Inductus per thozacem iusticia. Dicitur autem christus nobis factus iusticia in quantum per eius fidei iustificamur secundum illud. Ro. 3. Iusticia autem dei per fidem christi iesu. Tertio quantum ad defectum nobilitatis subdit. Et factio: et redemptio. Sanctificamur enim per christum in quantum per eum deo coniungimur i quo consistit vera nobilitas secundum illud primi. Re. 2. Quicumque honorificaverit me glorificabo eum: qui autem contemnit me erunt ignobiles. Unde sic. He. vlti. Iesus vero sanctificaverit per suum sanguinem populum extra portam passus est. Factus est autem nobis redemptio in quantum per ipsum redempti sumus de servitute peccati in quo vera ignobilitas consistit. Unde in ps. 81. Redemisti me de veritate. Tertio assignat dicitur cam cum dicitur. Et quemadmodum scriptus est. Die. 9. Qui autem gloriatur in domino gloriatur: vbi nostra terra habet. In hoc gloriatur qui gloriatur scire et nosse me. Dicit enim salus: huius hominis non provenit ex aliqua excellentia humana sed ex sola virtute divina non debet homini gloria sed deo. secundum illud ps. Non nobis dominus in quantum nobis: sed nos tuo da gloriam. Eccl. vlti. Danti mihi sapientiam dabo gloriam.

Incipit capitulum secundum. Lectio prima. Ego cum venissem ad vos fratres. vbi non in sublimitate sermonis aut sapientie annuncians vobis testimonium christi: Non enim iudicavi me scire aliquid inter vos nisi iesum christum et hanc crucifixum. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud vos: et sermo meus et predicatio mea non in persuasivibus humane sapientie verbis: sed in ostensione spiritus et virtutis: ut fides vestra non sit in sapientia hominum

sed in virtute dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam vero non huius seculi neque principum huius seculi que destruntur: sed loquimur dei sapientiam in misterio que abscondita est: quam predestinavit deus ante secula in gloriam nostram.

Postquam apostolus ostendit quomodo sit conveniens modus doctrinae christiane: hic ostendit se illum modum observasse: et circa hoc tria facit. Primo ostendit se non fuisse usum apud eos aliquam excellentiam seculari. Secundo ostendit apud quos excellentiam spiritualem vtrahere. Sapientiam autem loquimur inter perfectos etc. Tertio rationem assignat ibi. Que etiam loquitur. etc. Circa primum tria facit. Primo dicit quod non ostendit apud eos excellentiam secularis sapientie. Secundo quod non pretendit excellentiam potentie secularis ibi. Et ego in infirmitate. Tertio non pretendit excellentiam eloquentie ibi. Et sermo meus. Circa primum duo facit. Primo proponit quod intendit. Secundo rationem assignat ibi. Non enim iudicavi. Dicit ergo primo. quod dicitur est quod christus misit me evangelizare non in sapientia verbi et quod non sunt multi sapientes. Et ego fratres. Quis sapientiam seculari habeat secundum illud. 2. Cor. 11. Et si superperit sermone sed non scientia. Cum venissetis ad vos conversos ad christum: ut habet act. 18. Cui enuncians vobis testimonium christi: secundum illud Act. 4. Virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis domini nostri iesu christi: et hoc non in sublimitate sermonis aut sapientie. Attendit autem sublimitas sapientie in consideratione aliquorum sublimium et eleuationem supra rationem et sensum hominum. Eccl. 2. 4. Ego in altissimis habitavi. Sublimitas autem sermonis potest referri vel ad verba significancia sapientie conceptio: secundum illud Eccl. vi. Verba sapientium quasi stimuli et quasi clavi in altum defixi. Ad modum rotinandi per aliquas subtiles vias. Nam in greco habetur logos quod est verbum: et rationem significat: ut Hiero. dicit. Hoc autem dicit apostolus: quod fidem christi per hominum sublimitatem sermonis aut sapientie confirmare volebat. primum Be. 2. Nolite multiplicare sublimitatem. Deinde huius rationem assignat dicens. Non enim iudicavi me scire aliquid nisi christum iesum: non enim ad hoc opus erat ut sapientiam ostendat: sed ut demonstraret virtutem secundum illud. scilicet 2. Cor. 4. Non enim predicaui nosmetipsos sed iesum christum. Et ideo solum utebatur his que ad demonstrandam virtutem christi pertinebant: existimans se quasi nihil sciret quod iesum christum. Die. 9. In hoc gloriatur qui gloriatur scire et nosse me: in christo autem iesu: ut dicit Col. 2. Super omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi. Et quantum ad plenitudinem veritatis: quantum ad plenitudinem sapientie et gratie et etiam quantum ad profundas incarnationis rationes que tamen apostolus eis non annunciauit sed solum ea que erant manifestio: et inferiora in christo iesu. Et ideo subdit. Et hanc crucifixum quasi dicit sic vobis me exhibui ac si nihil aliud sciret quod crucifixus christi. Unde Gal. vlt. dicit. Vbi absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu christi. Quia igitur per sapientiam verbi euacuatur crux christi ut dicitur: ideo ipse apostolus non venerat in sublimitate sermonis aut sapientie. Deinde cum dicit. Et ego in infirmitate etc. ostendit quod non pretendit apud eos potentiam sed potius contrarium et fortis et intus. Unde quantum ad id quod fortis est dicit. Et ego fui apud vos in infirmitate. i. tribulationibus apud vos patiens. Gal. 4. Scitis quod per infirmitatem carnis evangelizavi vobis iam pridem. Multiplacate sunt infirmitates mee. Quantum vero ad id quod intus est dicit. Et timore. scilicet de malis imminetibus. Et timore in quantum scilicet timor interior redundat ad corpus. 2. Cor. 7. Fortis pugnet intus timores. Deinde cum dicit